

nis : & de laudibus Dolabella deruam cumulum . Attamen est illo loco bella , ut mihi videtur , *εἰρωνεία* , quod cum ¹⁶ ter contra cives in acie . Illud etiam malo ¹⁷ *indignissimum est bene vivere* , quam , *quid indignus ?* ¹⁸ *Πελοποννησίου* Varro tibi probari non moleste fero : a quo adhuc ¹⁹ *Ἡρακλειδίου* illud non abstuli . Quod me hortaris ad scribendum ; amice tu quidem : sed me scito agere nihil aliud . Gravedo tua mihi molesta est . Quasro adhibe , quam soles , diligentiam . ²⁰ *Ο Τίτιε* , tibi prodesse lator . Anagnini sunt , Mustela ²¹ *Ἐλάργης* , & Laco , qui plurimum bibit . Librum , quem rogas , perpoliam , & mittam . Hæc ad posteriorem . ²² *Τὸ αὐτὸ τῆ καθ' ἑαυτὸν* , quatenus Panætius , absolvi duobus : illius tres sunt . Sed cum initio divisisset ita , tria genera requirendi officii esse ; unum , cum deliberemus , honestum , an turpe sit ; alterum , utile an inutile ; tertium , cum hac inter se pugnare videantur , quo modo iudicandum sit : qualis causa Reguli , redire honestum , manere utile : de duobus primis præclare distulerunt ; de tertio pollicetur se deinceps : sed nihil scripsit . Eum locum Posidonius persecutus . Ego autem & ejus librum arces-

notum quidem illum fuisse tradit Cicero Philipp. II. 16. sed & in prædia quedam invaserat Q. Metelli Pii Scipionis , ut Philipp. V. referatur . Ideo cum Philipp. II. sic initio Cicero scripsisset : *Ab hac perturbatione religionum adules in M. Varrois sanctissimi atque inveterissimi viri summi Cassianæ , quo iure ? quo ore ? eadem , inquit , quo in Scipionis , quo in herodem L. Titulli prædici : admonitio postea ab Attico illud de prædiis Scipionis non satis apposite cum aliis facinorosis Antonii , que ibi commemorantur , conjungi , mandavit ei , ut pro , Scipionis , seponeret , Rubriana , & sane hodie eo loco non , Scipionis , sed L. Rubrii , legitur .*

¹⁶ *Ter contra civis*] Hæc referenda sunt ad ea verba Philipp. II. *Ter depugnavit Cesar cum civibus , in Thessalia , Africa , Hispanis* , omnibus adfuit hic pugnis Dolabella ; in Hispaniensi etiam vulnus accepit ; si de meo iudicio queris , nullum . Sed tamen consilium a principio reprehendendum , laudanda constantia . Bosius .

¹⁷ *Indignissimum*] Philipp. II. ubi etiamnum hodie legitur , *Quid indignus ?*

¹⁸ *Πελοποννησίου*] Varro clarorum virorum nomina in unum librum congererat ; eumque inscripserat , *Πελοποννησίου* : quod Athenienses , (auctores sunt Euripides in Hecuba , Harpocracion , alii) in Pecho eos , qui aliquid fortiter perissent , expingere consueverant . Et Porphyrius ab Aristotele scriptum commentarium tradit , Pechi nomine inscriptum ; quo commentario & tavium , que ad Trojam profecta essent , numerum , & ducum genealogias persequatur . *Manius* .

¹⁹ *Ἡρακλειδίου*] Supra , XV. 4 .
²⁰ *Ο Τίτιε*] Librum de Senectute : cuius initium est , *Ο Τίτιε* , &c. Vide ep. 3. *Manutius* .

²¹ *Ἐλάργης*] *Princeps gladiatorum* . Respondet Attico , nomina Anagninorum , quos secum Antonius haberet , seise cupienti . Legeat illud fortasse in Philipp. II. 41. *Cum duce Anagninus secum haberet : & vocaverat , quoniam esset : in quo , nisi me consuetudina fallit , abundare crediderim in ea oratione Mustelæ , & Laconis nomina , cum Atticus ea quaesierit . Idem* .

²² *Τὸ αὐτὸ τῆ καθ' ἑαυτὸν*] *Quæ de officio sunt* . Libri de Officiis .

fivi] & ad Athenodorum Calvum scripsi , ut ad me ²³ *τὰ καὶ φιλίαι* mitteret ; quæ expecto : quem velim cohortere , & roges , ut quamprimum . In eo est ²⁴ *αὐτὸ τῆ καθ' ἑαυτὸν καθήκον* . Quod de inscriptione quæris : non dubito quin *καὶ τῶν ὀφφίτων* officium sit , nisi quid tu aliud ; sed inscriptio plenior , *de officiis* . ²⁵ *Προσφώνω* autem Ciceroni filio . Visum est non ²⁶ *ἀποκρίων* . ²⁷ De Myrtilo , dilucide . ²⁸ O quales tu semper istos ! ²⁹ Itane in D. Bratum ? ³⁰ Dii istis . Ego me , ut scripleram , in Pompejanum non abdidit , primo tempestatibus , quibus nil tetrius : deinde ab Octaviano quotidie literæ , ut negotium susciperem , Capnam venirem , iterum Rempublicam fervarem ; Romam utique statim .

³¹ *Αἰδέσθαι μὴ ἀβουλάει . δαίμων δ' ὑποδέχεται* .

Is tamen egit sane strenue ; & agit . Romam veniet cum manu magna : sed est plane puer . Putat Senatum statim . Quis veniet ? Si venerit , quis incertis rebus offendet Antonium ? Kalend. Jan. ³² erit fortasse præsidio : aut quidem ante depugnabitur . Puerò municipia mire favent . Iter enim faciens in Samnium venit Cales , mansit Theani Mirifica ³³ *ἀπὸ τῆς* , & cohortatio . Hoc tu putares ? Ob hoc ego citius Romam , quam constitueram . Simul ac constituerò , scribam . Et si nondum ³⁴ stipulationes legeram . (nec enim Eros venerat) tamen rem pridie Idus velim conficias . Epistolas Catinam , Tauronem , Syraculas commodius mittere poterò , si Valerius interpres ad me nomina ³⁵ gratiosorum scriperit . Alii enim

non enim sunt illi

²³ *τὰ καὶ φιλίαι*] Capita .
²⁴ *αὐτὸ τῆ καθ' ἑαυτὸν καθήκον*] De officio , cum quadam adjecta est circumstantia .
²⁵ *Προσφώνω*] Nuncupo , dico .
²⁶ *ἀποκρίων*] Alienum .
²⁷ *De Myrtilo*] Vide lib. XV. ep. 13 .
²⁸ *O quales tu semper istos*] Quales , id est , quam evitiosos Reipublicæ tu semper existimasti istos , qui ore & vultu se bonos vites fingunt & eorum amantes , qui Rempublicam tyrannide vindicare conantur , cum re ipsa acerrimi sint extincti tyranni & ejus actorum defensores . *Bosius* .
²⁹ *Itane in D. Bratum ?*] Itane in D. Bratum aliquid isti machinantur ? *Idem* .

³⁰ *Dii*] Istis male faciant . *Idem* .
³¹ *Αἰδέσθαι μὴ ἀβουλάει . δαίμων δ' ὑποδέχεται*] Veritas sunt quidem recutare , timerunt autem suscipere . *Man. H. 93* .
³² *Erui*] Octavius . Nam ut senatus Kal. Jan. tuto haberet , senatusque de summa republica libere dici possent , de præsidio prius erat videndum , quæ de re tribanos plebis verba fecisse , patet in extrema illi Phil. Manutius .
³³ *ἀπὸ τῆς*] Obvium itio .
³⁴ *Stipulationes*] Eos , qui stipulatione se daturos esse pecuniam spondent . Vult enim opinor , e suis prædiis aliquid ab Attico vendi . *Manus* .
³⁵ *Gratiosorum*] In suffragiis . *Idem* . *Quibus*

sunt alias, nostrique familiares fere demortui. ³⁶ Publica ta-
men scripti, si uti vellet eis Valerius: aut mihi ³⁷ nomina
mitteret. De ³⁸ Lepidianis feriis Balbus ad me. Usque ad
111 Kalend. expectabo tuas literas: ³⁹ deque Torquati nego-
tiolo sciturum puto. Quinti literas ad te misi, ut scires quam
valde ⁴⁰ eum amaret, quem dolet a te minus amari. Atticæ,
quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis
verbis suavius des. Vale.

bus Valerium Interpretem commendaret, &
ut honore aut munere aliquo illum ornarent,
petere. *Papua.*

³⁶ Publica] Ad Catinenses, Taurome-
nienses, Syraculanos, Masur.

³⁷ Nomina] Gratiolorum, ad quos no-
minatum possem scribere. *Corrad.*

³⁸ Lepidianis feriis] Quas indixit Lepi-
dus Pontifex Maximus in sui pontificatus
auspicis, de quibus supra, ep. 5. Gravius
Ego sic distinguo: De Lepidianis feriis Bal-
bus ad me, usque ad III. Kalend. Expectabo
tuas literas. Hoc est: Scriptis ad me Balbus
de feriis, quas indixit Lepidus Pont. Max.

arque in illis literis intelligo, posse me ab-
eisse usque ad III. Kalend. Spero interim ven-
turas mihi a te literas. Ne cum vulgo di-
tinguerem, causa hæc fuit, quod scribens
ineunte mente, non videatur fuisse dicturus.
Tuas expectabo literas ad diem nonum &
viginti. Cur enim tandem carere vellet
amici literis, quas ubique perit venire sibi
erebretimas? Epistola libri huius quinta or-
dendit, quam sit ad rem id quod sequor.
Mongellus.

³⁹ Deque... sciturum] Bosius: Neque. I.
sciturum me Torquati negotio.

⁴⁰ Eum amaret] Quinti filium. *Corr.*

CICERO ATTICO SAL.

XII. **O** PPII epistola, quia perhumana erat, tibi misi ex-
emplum. De Ocella, dum tu muginaris, nec mi-
hi quidquam rescribis, cepi consilium domesticum. Itaque
me pridie Idus arbitror Romæ futurum. Commodius est, vi-
sum, frustra me istic esse, cum id non necesse esset, quam
si opus esset, non adesse: & simul, ne intercluderem, me-
tuebam. Ille enim jam adventare potest: etsi varii rumores;
multique, quos cuperem veros. Nihil tamen certi. Ego ve-
ro, quidquid est, tecum potius, quam animi pendeam, cum
a te absim, & de te, & de me. Sed quid tibi dicam? bo-
num animum. De ¹ Hρακλειδω Varronis, ² negotia falsa.
Me quidem nihil unquam sic delectavit. Sed hæc, & alia
majora coram.

¹ Domesticum] A me ipso. *Corrad.*

² Ηρακλειδω] Supra, XV. 4.

³ Negotia falsa] Facere scripti, meque

CL

ea pars literarum tuarum ita delectavit, ut
nihil unquam magis. *Manut.* I. Epistola octi-

CICERO ATTICO SAL.

XIII. **O** CASUM mirificum! vi Idus cum ante lucem de
Sinuessano surrexissem, venissemque diluculo ad
pontem Tirennum, qui est Minturnis, in quo flexus est ad i-
ter Arpinas, obviam mihi fit tabellarius, qui me offendit
¹ δολιχὸν τῶν δὴν ὀρμηθῶντα. Ego statim, Cedo, inquam, si
quid ab Attico. Nondum legere poteramus. Nam & ² lumi-
na dimiseramus; nec satis lucebat. Cum autem luceret, ante
scripta epistola ex duabus tuis, prior mihi legi cœpta est. Il-
la omnium quidem elegantissima. Ne sim salvus, si aliter scri-
bo, ac sentio: nihil legi humanius. Itaque veniam, quo vos
cas, modo adjutore te. Sed nihil tam ³ ἀπροσδιόντων mihi
primo videbatur, quam ad has literas, quibus ego a te con-
siliium petieram, te mihi ista rescribere. Ecce tibi altera,
qua hortaris ⁴ τὰρ ὑπερόντα Μίμαντα, Νήστῃ ἐπὶ ⁵ ὑψηλῶν, Ap-
pian ⁶ ἐπ' ἀεὶ ἐρ' ἔχουσα. Itaque eo die mansi Aquini. Lon-
gulum sane iter, & via inepta. Inde postridie mane profici-
ens has literas dedi. ⁶ Et quidem, ut a me dimitterem in-
vitissimus, fecerunt Erotis literæ. Rem tibi Tiro narrabit.

Tu

¹ Δολιχὸν τῶν δὴν ὀρμηθῶντα] Longam navi-
gationem meditantem.

² Lumina dimiseramus] Viatores nocti
facibus aut lucernis sibi prælucebant. *Plaut.*

³ Τῶν ἀπροσδιόντων] Viatores nocti
facibus aut lucernis sibi prælucebant. *Plaut.*
Trinummo: *Ere & cetera opus est.* Var-
ro, de Re rust. I. Viatoris præteritis lasci-
vi non metuit facem ardentem. Suetonius Ju-
lio: *Cum luminibus extinctis decessisset via.*
Papua.

⁴ Ἀπροσδιόντων] Absurdum.

⁵ Τὰρ ὑπερόντα Μίμαντα, Νήστῃ ἐπὶ ὑψηλῶν,
Appian, ἐπ' ἀεὶ ἐρ' ἔχουσα] *Ad ventosum*
Mimantem insula Pfyria, Appian sinistra ha-
ventem. Alluditur ad locum Homeri *Odyss.*
II. v. 171. 172. *Ulysses cum sociis delibera-*
de navigatione instituenda, utrum supra
Chium dirigant cursum, ita ut parvam in-
sulam Pfyriam, quæ est non procul ab insu-
la Chio, a sinistris habeant, an vero infra
Chium, ut ventosum Mimantem præterve-
hantur. *Suadebat Cicero Atticus, ut inter*
Apenninum montem (Mimanta) qui e Cam-

pania Romam proficiscensibus a dextris est,
& viam Appian, quæ a sinistris jacet per
Arpinum (Pfyriam) proficiscatur, ne in Au-
tonii manus incidat. *Ernest.*

⁶ Ἐπ' ἀεὶ ἐρ' ἔχουσα] Eleganter Pfyria insula situm
ab Homero descriptum accommodatè insula
Arpinatis positioni. Nam ut Pfyria media
interjacet inter Chium insulam & montem
Mimantem; sic hæc Arpinas inter Apenni-
num, & viam Appian. Itaque Mimantis
nomine Apenninum significavit, quem Min-
turnis Arpinum proficiscens dextrorsum ha-
bent, ut sinistrorsum viam Appian. *Bosius.*

⁶ Et quidem] Sive altera hæc epistola,
sive est alteri pars assuta, voces vel initio
vel in contextu desunt aliquæ saltem, quæ
significarent Tirennum mitti Romam, & qui-
bus istæ continuarentur. *Et quidem, ut cum*
a me dimitterem, Sec. Tironi circa hos dies
scribebat: Mibi proxa & puppis fuit a me
tui dimittendi, ut rationes nostras explicet.
Fam. XVI. 24. Mongellus.

Tu quid faciendum sit videbis. Præterea, possimne propius accedere (malo enim esse in Tusculano, aut usquam in suburbano) an etiam longius discedendum putas, crebro ad me velim scribas. Erit autem quotidie, cui des. Quod præterea consulis, quid tibi censeam faciendum, difficile est, cum absum. Verumtamen, si ⁷ pares æque inter se, quiescendum: sin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. Avide tuum consilium expecto. Timeo, ne absum, cum adesse me sit honestius: ⁸ venire non audeo. De Antonii itineribus nescio quid aliter audio, atque ad te scribebam. Omnia igitur velim explices, & ad me certa mittas. De reliquo quid tibi ego dicam? ardeo studio ⁹ historia (incredibiliter enim me commoveret tua cohortatio) quæ quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope. Coram igitur hoc quidem confitemur. In præsentia mihi velim scribas, quibus Censoribus C. Fannius, M. filius, Tribunus plebis fuerit. Videor mihi audisse, P. Africano, L. Mummius. Id igitur quero. Tu mihi de iis rebus, quæ novantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati.

⁷ Pares] Si pares copiis sunt Antonius, & Octavius; Romæ tibi censeo manendum. Ipsi enim inter se aliquandiu pugnabunt: intereaque periculi expectes erimus. Sin superior alteruter est, discedendum; utrumque enim valeat, latius periculum manabit, & primo ad nos, (se ipsum, & alios intelligit, qui rempublicam fortiter defenderent) deinde ad omnes communiter, ideoque etiam ad te, quamvis reipublicæ administratione semper abstinueris. *Manus.*
⁸ Venire] Vetus codex una voce auctior: *temere venire.* Bofius *Baluz.*
⁹ Historia] Vide lib. I. de Legib.

CICERO ATTICO SAL.

XIV. **N**IHIL erat plane, quod scriberem. Nam cum Puteolis essem, quotidie aliquid novi de Octaviano, multa etiam falsa de Antonio. Ad ea autem, quæ scripsisti (tres enim acceperam III Idus a te epistolas) valde tibi assentior; si multum possit Octavianus, multo firmitus acta tyranni comprobatum iri, quam in Telluris: atque id contra Brutum fore: sin autem vincitur, vides intolerabilem Antonium:

^x In Telluris] Templo. Quo in loco decressum est ut, quæ Cæsar statuisset, decre-

nium) ut, quem velis, nescias. O Sextii tabellarium, hominem nequam! postridie Puteolis Romæ se dixit fore. Quod me mones, ² ut pedetentim; assentior: etsi aliter cogitabam. Nec me ³ Philippus, aut Marcellus movet: alia enim eorum ratio: & si non est, tamen videtur. Sed in isto ⁴ juvene quanquam animi satis, auctoritatis parum est. Tamen vide, si forte in Tusculano recte esse possum, ne id melius sit; (ero libentius: nihil enim ignorabo) ⁵ an hoc, cum Antonius venerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi non est dubium, quin, quod Græci κατὰ φύσιν, nos officium. Id autem, quid dubitas, quin etiam in Rempublicam præclare caderet? nonne dicimus, *Consulium officium, Senatus officium?* præclare convenit; aut da melius. Male narras ⁶ de Nepotis filio. Valde mehercule moveor, & moleste fero. Nescieram omnino esse istum puerum. ⁷ Caninium perdidit, hominem, quod ad me attinet, non ingratum. Athenodorum nihil est quod hortere: misit enim satis bellum ⁸ πρόμνησις. Gravedini, quaeso, omni ratione subveni. ⁹ Quintus avi tui pronepos, scribit ad patris mei nepotem, se ex Nonis iis, quibus nos magna gessimus, ¹⁰ ædem Opis explicaturum, idque ad populum. Videbis igitur, & scribes. ¹¹ Sexti iudicium expecto.

CI.

² Ut pedetentim] Ut in consilio capiendo ne properem. Et hoc monerat Atticus, quia Cicero jam illud iterum rogaverat, sibi sibi esset agendum; manendum Arpinati, an propius accedendum, an eundem Romanam. *Idem.*
³ Philippus] Monerat Cicero nem Atticus, ut Philippum, & Marcellum imitaretur, nihil prope agentes. Habebat autem L. Philippus in matrimonio Atiam, Octavianii Matrem, C. Marcellus Atia filiam, Octavianii forem. Oratione III. in Antonium. *Idem.*
⁴ Juvene] Octaviano. *Corrad.*
⁵ An hoc] Faciendum erit. *Cum Antonius venerit, Brundisio Romanam.* *Idem.*
⁶ De Nepotis] Filio mortuo. *Idem.*
⁷ Caninium] Gallum. *Fam. II. 8. VII. 1.*
⁸ πρόμνησις] Commentarium.
⁹ Quintus] Mureus valde probabiliter suspicatur Quintus delendum esse: sane videtur interpretis cuiusdam explicatio. Non minus enim hic Quintus ad intelligendum quis sit avi Attici pronepos, requiritur, quam in sequentibus verbis Marcus ad deotandum, quis sit patris Ciceronis nepos. *Grævius.*
¹⁰ Ædem Opis] Hoc est, ædium in ditione populi de pecunia in ædem Opis despolita. Eam Cæsar pecuniam in sumptus bellici Parthici concesserat: Antonius magnam partem dissipaverat. Antonii nomen deferre constituerat Q. Cicero, Q. filius, Nonis Decembris, ut novum patriæ hostem eodem die, quo suus olim patruus M. Tullius Cicero Catilinariam conjunctionem oppresserat. Mongalvus recte animadverit, accusatum fuisse Quintum privato duntaxat nomine, atque eos resellit, qui designatum fuisse illum ajunt alii Tribuum plebis, alii Elidem. Hujus enim rei usquam est ulla mentio, ne in his quidem epistolis, in quibus multa referuntur minoris longe momenti. *Olivetus.*
¹¹ Sexti] Sexti Peducei iudicium expecto de oratione mea in Antonium. *Pappus.*

CICERO ATTICO SAL.

XV. **N**OLI putare pigritia me facere, quod non mea manu scribam. Sed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud quod dicam: & tamen in tuis quoque epistolis Alexim videor agnoscere. Sed ad rem venio. Ego, si me non¹ improbiſſime Dolabella traſtaſſet, dubitaſſem fortaſſe, utrum remiſſior eſſem, an ſummo jure contenderem. Nunc vero etiam gaudeo mihi cauſam oblatam, in qua & ipſe ſentiat, & reliqui omnes me ab illo abalienatum: idque præ me feram, & quidem me mea facere, & Reipublicæ cauſa, ut illum oderim, quod cum eam me auctore defendere cœpiſſet, non modo deſeruerit, emptus pecunia, ſed etiam, quantum in ipſo fuit, everterit. Quod autem quæris, quomodo agi placeat, cum² dies venerit; primum velim ejuſmodi ſit, ut non alienum ſit, me Romæ eſſe: de quo ut de cæteris, ſciam, ut tu cenſueris. De ſumma autem agi proſus vehementer & ſevere volo. Eſti ſponſores appellare, videtur habere quandam³ δουλοπύην: tamen hoc quale ſit, conſideres velim.⁴ Poſſumus enim ut ſponſores appellentur, procuratores introducere: neque enim illi litem conteſtabuntur. Quo facto, non ſum neſcius ſponſores liberari. Sed & illi turpe arbitror, eo nomine, quod ſatifaſto debeat, procuratores ejuſ non diſſolvere; & noſtræ gravitatis, juſ noſtrum ſine ſumma illius ignominia perſequi. De hoc quid placeat, reſcribas velim:

nec

¹ Improbiſſime] Qui cum mihi pecuniam deberet, & de ſolutione aſſeveranter quotidie promitteret; diu variis excuſationibus ludificans, ad extremum, ne nummo quidem perſoluto, in Syriam profectus eſt. Ep. 13. lib. XV. *Manut.*

² Dies] Exigenda pecunia. *Idem.*

³ δουλοπύην] Verecundiam.

⁴ Poſſumus enim] Poſſumus ita rem agere. Introducemus procuratorem, qui ſponſores appellat. Illi iudicio non diſceptabunt, ſed nos ad Dolabellæ bona accipient. Ita & ipſi liberabuntur: cum reus habeat, unde ſolvat: & nos tum demum honeſte juſ noſtrum perſequentes, e Dolabellæ re eam par-

tem capiemus, quæ facta aſſumatione, debita pecunia reſpondeat. *Manutius.*

⁵ Εἰς πολιτικῶν] In eo, quod ad Reipublicæ adminiſtrationem pertinet.

⁶ Cauſa] In ea concione Octavianus reſ geſtas patris Julii in memoria ſuo populo reſtegit; Antonium accuſavit: milites, qui ſe ducem ſecuti eſſent, laudibus ornavit; ſequena cum iis ita animatum eſſe dixit, ut obſequi ad omnia, & inſervire patriæ vellet. Hæc autem in templo Caſtoris, & Pollacis, cum ei Ti. Canutius tribunus plebis Antonio inſenſus, concionem advocaſſet. Dio lib. XIX. & Appianus lib. III. *Manutius.*

nec ſubito quin hoc totum lenius adminiſtraturus ſis. Redeo ad Kempublicam. Multa mehercule a te ſæpe & πολιτικῶν genere prudenter: ſed hiſ literis nihil prudentius. *Quoniam enim poſtea, in præſentia bello iſte puer retundit Antonium, tamen exitum exſpectare debemus.* At, quæ Antonio? nam eſt miſſa mihi. Jurat? ita ſibi parentis honores conſequi liceat: & ſimul dextram intendit⁷ ad ſtatuum.⁸ Μηδὲ σαθῆλῶς ὑπόγειον. Sed, ut ſcribis, certiffimum eſſe video⁹ diſcrimen Caſcæ noſtri Tribunatum: de quo quidem ipſo dixi Oppio, cum me hortaretur, ut adoleſcentem; totamque cauſam, manumque veteranorum complecterer, me nullo modo facere poſſe, ni mihi exploratum eſſet, cum non modo non inimicum tyrannoſtonis, verum etiam amicum fore. Cum ille diceret, ita futurum: Quid igitur feſtinamus? inquam: illi enim mea opera¹⁰ ante Kalend. Januar. nihil opus eſt: nos autem ejuſ voluntatem ante Idus Decemb. perſpicimus in Caſca. Mihi valde aſſenſus eſt. Quamobrem hæc quidem hæſitans. Quod reliquum eſt, quotidie tabellarius habebis, & ut ego arbitror, etiam quod ſcribas habebis quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi miſi: ex quo mihi videtur¹¹ φρατύλλαξ ille¹² deſectus de gradu. Sed tu, cum legeris, exiſtimabis.

Obſignata jam epiſtola, literas a te, & a Sexto accipi. Nihil jucundius literis Sexti, nihil amabilius: nam tuæ, breves: priores erant uberrimæ. Tu quidem & prudenter, & amice ſuades, ut in hiſ locis poſiſſimum ſim, quoad audiamus, hæc, quæ commota ſunt, quorſum evadant. Sed me,

Tom. VIII.

O o o o

mi

⁷ Ita ſibi parentis honores conſequi liceat] XIII. liquet. *Pagma.*

⁸ Ante Kal. Jan.] Quo die, ſenatu a novis conſulibus coacto, ſuam veteranorumque cauſam magnopere cupiebat Octavianus commendari. Id quod poſtea factum, declarat. *Philipp. V. Manut.*

⁹ Μηδὲ σαθῆλῶς ὑπόγειον] Ne velim quidem ſervari ab iſto.

¹⁰ Diſcrimen] Id eſt, certo diſcernet & aperiet voluntatem Octavianii, an inimicus tyrannicidis, an amicus ſit, ſi Caſcam percuſſorem Caſaris tribunatum pl. gerere patiar.

¹¹ φρατύλλαξ] Imperatorculus.

¹² Deſectus de gradu] Elegans locutio petita a gladiatoribus, & militibus quorum ſtatus & habitus ad præliandum compoſitus dicitur gradus. Vide Lipſ. II. Saturnal. 20. & J. F. Gronov. notas ad Senec. Agamem. v. 515. *Gronov.*

Hoc autem paſſus eſt, ut ex Philipp.

mi Attice, non sane hoc quidem tempore movet Respublica; non quo aut sit mihi quidquam carius, aut esse debeat: sed desperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam. Quare ista valeant: me res familiaris movet: rem dico? immo vero existimatio. Cum enim tanta¹⁴ reliqua sit, ne Terentia quidem adhuc, quod solvam, expeditum est. Terentiam dico? scis nos pridem jam constituisse¹⁵ Montani nomine H-S xxv dissolvere. Pudenter hoc Cicero petierat,¹⁶ ut fide sua. Liberalissime, ut tibi quoque placuerat, promiseram; Erotique dixeram, ut¹⁷ sepositum haberet. Non modo: sed iniquissimo scenore versuram facere Aurelius coactus est. Nam de Terentia nomine Tiro ad me scripsit, te dicere, nummos a Dolabella fore. Male cum credo intellexisse,¹⁸ si quisquam male intelligit; potius, nihil intellexisse. Tu enim ad me scripsisti Cocceji responsum, & iisdem pene verbis Eros. Veniendum est igitur vel in ipsam¹⁹ flammam. Turpius est enim privatim cadere, quam publice. Itaque ceteris de rebus, quas ad me suavissime scripsisti, perturbato animo, non potui, ut consueram, rescribere.²⁰ Consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam: quibus autem rebus, venit quidem mihi in mentem: sed certe constituere nihil possum, prius quam te videro.²¹ Qui minus autem ego istic recte esse possum, quam est Marcellus? Sed non id agitur: neque id maxime curo. Quid curem, vides. Adsum igitur.

¹⁴ Reliqua] Cum supra id quod debemus, tantum habeamus in nominibus. *Manutius.*

¹⁵ Montani] Vide lib. XII. ep. 5c.

¹⁶ Ut fide sua] Cicero filius se fidei iusorem eius summæ constituebat pro Montano. *Bosius.*

¹⁷ Sepositum] Tantum nummorum, ut id dissolvere possemus. *Corrad.*

¹⁸ Si quisquam male intelligit] Romani sermonis elegans quadam ratio, qua significamus aliquem in eo genere, quo de agitur, alios superare. *Malsp.*

¹⁹ Flammam] Publicarum contentionum. *Manutius.*

²⁰ Consenti] Quamvis suadeas, ut in his locis potissimum sim. *Corrad.* Balliol. *Confiteor in hac cura invisam.* Videtur locus hic non esse perpuratus, & aliquid lacere vitii, quod ingeniosioribus eluendum relinquimus. *Greuius.*

²¹ Qui minus] Romæ cur ego istic æque tuto esse non possum, atque est Marcellus? de quo epist. super. *Manut.*

CICERO ATTICO SAL.

XVI. JUCUNDISSIMAS tuas legi literas. Ad Plancum scripsi; habes exemplum. Cum Tirone quid sit locutus, cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te¹ occupatione ista relaxaris.

¹ Occupatione ista] De re Buthrotia. *Manut.* Commendatarias, quæ sequuntur epistolam non eo habemus digestas ordine, quod quam Attico legendam mitrebat Tullius. *Mong.* hæc ad Atticum extrema, idcirco hic est, quia fuerat conjuncta cum epistola ad Plancum, quam Attico legendam mitrebat Tullius. *Mong.* hanc eandem omnes ad rem pertinent. Ipsa

M. CICERO CN. PLANCO PRÆT. DES. S.

ATTICI nostri te valde studiosam esse cognovi, mei vero ita cupidum, ut mehercule paucos æque observantes, atque amantes me habere existimem. Ad paternas enim magnas, & veteres, & justas necessitudines magnam attulit accessionem tua voluntas erga me, meaque erga te, par atque mutua. Buthrotia tibi causa ignota non est: egi enim sæpe de ea re tecum, tibi que totam rem demonstravi: quæ est acta hoc modo. Ut primum Buthrotium agrum proscriptum vidimus, commotus Atticus libellum composuit. Eum mihi dedit, ut darem Cæsari; eram enim cœnatorum apud eum illo die. Eum libellum Cæsari dedi: probavit causam; rescripsit Attico, æqua eum postulare: admonuit tamen, ut² pecuniam reliquam Buthrotii ad diem solverent. Atticus, qui civitatem conservatam cuperet, pecuniam numeravit de suo. Quod cum esset factum, adivimus ad Cæsarem, verba fecimus pro Buthrotiis, liberalissimum decretum abstulimus; quod est obsignatum ab

O o o o 2 am.

¹ Cn. Planco] Alii, L. Planco. Atqui L. Plancus, Cn. hujus frater, erat tum in Gallis cum imperio, consul designatus cum D. Bruto. Hic Cn. Plancus (gentile nomen erat *Manutius*) a Triumviris proscriptus perierit, vel poscente Lucio fratre, vel non obistente. Triumphavit de Gallis L. Plancus cum Lepido, qui ipse fratrem Æmiliium Pau-

lum proscripti dederat: unde militaris iocus: *De Germanis, non de Gallis triumphavit antio consul.* *Mongatius.*

² Pecuniam reliquam] Nam imperatæ pecuniæ partem jam antea solverant: reliquæ solutionem cum differret, Cæsar eorum agrum proscripterat. *Manut.*

amplissimis viris. Quæ cum essent acta, mirari quidem solebam, pati Cæsarem convenire eos, qui agrum Buthrotium concupissent: neque solum pati, sed etiam ei negotio te præficere. Itaque & ego cum illo locutus sum, & sapius quidem, ut etiam accusarer ab eo, quod parum constantiæ suæ confiderem: & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, ut sine cura essent: aperteque ostendebat, se præsentium animos (erat enim popularis, ut noras) offendere nolle: cum mare transissent, curaturum se, ut in alium agrum deducerentur. Hæc illo vivo. Post interitum autem Cæsaris, ut primum ex senatus-consulto causas Consules cognoscere instituerunt, hæc, quæ supra scripti, ad eos delata sunt. Probaverunt causam sine ulla dubitatione, seque ad te literas daturus esse dixerunt. Ego autem, mi Plance, etsi non dubitabam, quin & senatus-consultum, & lex, & consulum decretum, ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberent, teque ipsius Attici causâ velle intellexeram: tamen hoc pro conjunctione, & benevolentia nostra mihi sumpsi, ut id a te peterem, quod tua singularis humanitas, suavissimique mores a te essent impetraturi. Id autem est, ut hoc, quod te tua sponte facturum esse certo scio, honoris nostri causâ libenter, prolixè, celeriter facias. Mihi nemo est amior, nec jucundior, nec carior Attico: cuius antea res solum familiaris agebatur, eaque magna; nunc accersit etiam existimatio, ut, quod consecutus est magna & industria, & gratia, & vivo Cæsare, & mortuo, id, te adjuvante, obtineat. Quod si a te erit impetratum, sic velim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo summo beneficio me affectum judicem. Ego, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitror, studiose, diligenterque curabo. Da operam ut valeas.

3 *Præsentium*] Qui divisionem agri Buthrotii præsentem petebant. *Idem.*

4 *Consulium decretum*] Quod enim Cæsar

in causâ Buthrotiæ nobis postulantis decreverat, id postea Consules decreto probaverunt. *Idem.*

CIGERO PLANCO PRÆT. DES. S.

JAM antea petivi abs te per literas, ut, cum causâ Buthrotiorum probata a Consulibus esset, quibus & lege, & senatus-consulto permissum erat, ut de Cæsaris actis cognoscerent, statuerent, judicarent, eam rem tu adjuvares: Atticumque nostrum, cuius te studiosum cognovi, & me, qui non minus laboro, molestia liberares. Omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ sollicitudinis finem quamprimum facere possimus. Quamquam intelligimus ea te esse prudentia, ut videas, si ea decreta Consulium, quæ de Cæsaris actis interposita sunt, non ferventur, magnam perturbationem rerum fore. Equidem, cum multa, quod necesse erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæsar statuerat; tamen otii, pacisque causa acerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendum censeo: quanquam hæc epistola non suavioris est, sed rogatoris. Igitur, mi Plance, rogo te, & etiam oro, sic mediisfidius, ut majore studio, magisque ex animo agere non possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Consules obtinimus propter summam bonitatem, & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse non modo facile patiari, sed etiam gaudeas. Qua quidem voluntate esse erga Atticum, sæpe præfens & illi ostendisti, & vero etiam mihi. Quod si feceris, me, quem voluntate, & paterna necessitudine conjunctum semper habuisti, maximo beneficio devinctum habebis. Idque ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo.

Voluntate esse] Lege: qua quidem voluntate te esse erga Atticum. Te te absorpsit præcedentis vocis ultima syllaba, ut præ. Grævius.

CICERO · CAPITONI SUO S.

NUNQUAM putavi fore, ut supplex ad te venirem: sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. Amabo te, da mihi & hoc: obliviscere mea causa, illum aliquando suo familiari, adversario tuo, voluisse consultum, cum illius existimatio ageretur. Hoc primum ignoscere est humanitatis tuæ: suos enim quisque debet tueri: deinde, si me amas (omitte Atticum) Ciceroni tuo, quem quanti facias præ te soles ferre, totum hoc da, ut, quod semper existimavi, nunc plane intelligam, me a te multum amari. Buthrotios cum Cæsar decreto suo, quod ego obsignavi cum multis amplissimis viris, liberavisset, ostendissetque nobis, se, cum agrarii mare transissent, literas missurum, quem in agrum deducerentur; accidit, ut subito ille interiret. Deinde, quemadmodum tu scis (interfuisti enim, cum consules oporteret ex senatus-consulto de actis Cæsaris cognoscere) res ab iis in Kal. Jun. dilata est. Accessit ad senatus-consultum lex, quæ lata est a. d. xv Non. Jun. quæ lex earum rerum quas Cæsar statuisset, decrevisset, egisset, Consulibus cognitionem dedit. Causa Buthrotiorum delata est ad Consules. Decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. Consules de consilii sententia decreverunt secundum Buthrotios; ¹ Plancum dederunt. Nunc, mi Capito (scio enim quantum semper apud eos, quibuscum sis, posse soleas, eo plus apud hominem facillimum atque humanissimum Plancum) ²venire, elabora, vel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimum esse, sit etiam melior, opera tua. Omnino res hujusmodi videtur esse, ut sine cujusquam gratia Plancus ipse pro ingenio, & prudentia sua non sit dubitaturus quin decretum Consulum, quo-

¹ Capito] C. Atejus Capito, de quo lib. XIII. ad Att. ep. 33. & Fam. XIII. 29.
² Plancum dederunt] Haud aliter scriptum est in antiquis libris: me tamen in hanc opinionem ratio ipsa perducit, ut legendum

credam. Literas ad Plancum dederunt. Video enim ita scriptum supra: Consules probaverunt causam sine ulla dubitatione, seque ad te literas daturus esse dixerunt. Manut.

quorum & lege, & senatus-consulto cognitio, & iudicium fuit, conservet; præsertim cum, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsar's in dubium ventura videantur: quæ non modo ii, quorum interest, sed etiam ii, qui illa non probant, otii causa confirmare velint. Quod cum ita sit, tamen interest nostra, Plancum hoc animo libenti prolixoque facere: quod certe faciet, si tu nervulos tuos, mihi sæpe cognitos, suavitatemque, qua nemo tibi par est, adhibueris. Quod ut facias, te vehementer rogo.

CICERO C. CUPIENNIO S.

PATREM tuum plurimi feci; meque ille mirifice & coluit, & amavit: nec mehercule unquam mihi dubium fuit, quin a te diligerer. Ego quidem id facere non desisti. Quamobrem peto a te in majorem modum, ut civitatem Buthrotiam subleves, decretumque Consulum, quod ii secundum Buthrotios fecerunt, cum & lege, & senatus-consulto statuendi potestatem haberent, des operam, ut Plancus noster quamprimum confirmet & comprobe. Hoc te vehementer, mi Cupienni, etiam atque etiam rogo.

CICERO PLANCO PRÆT. DES. S.

IGNOSCE mihi, quod cum antea accuratissime de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quo parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitia; sed cum tanta res agatur Attici nostri, nunc vero etiam existimatio, ut id, quod probavit Cæsar, nobis testibus & obsignatoribus, qui & decretis, & responsis Cæsar's interfueramus, videatur obtinere potuisse, præsertim cum tota potestas ejus rei tua sit, ut ea, quæ Consules decreverunt, secundum Cæsar's decreta & responsa, non dicam comprobres, sed studiosè libenterque comprobres. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. Etsi jam sperabam, cum has literas accepisses, fore, ut ea, quæ superio-

rioribus literis a te petiissemus, impetrata essent; tamen, non faciam finem rogandi, quoad nobis nuntiatum erit, te id fecisse; quod magna cum spe expectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere literarum utamur; tibi que pro tuo summo beneficio gratias agamus. Quod si acciderit, velim sic existimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quam me, qui non minus laboro, quam ille, obligatum fore. Vale.

CICERO CAPITONIS.

NON dubito, quin mirere, atque etiam stomachere, quod tecum de eadem re agam sapius. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus conjunctissimi, permagna res agitur, Attici. Cognovi ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum. Multum potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam, scio quam sis amicis jucundus. Nemo nos in hac causa plus juvare potest, quam tu. Et res ita est firma, ut debet esse, quam consules de consilii sententia decreverunt, cum & lege, & senatus-consulto cognoscerent. Tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum officii tui, & Reipublicæ causa decretum Consulium comprobaturum, tum libenter nostra causa esse facturum. Adjuvabis igitur, mi Capito: quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

VARIE

VARIE LECTIONES,
E GRÆVIANIS DECERPTÆ.

LIBER I.

EPIST. I. Certi esse videantur] *Al. v. dehanur.*

Si judicatum erit meridie non lucere] *Vulg. ed. Si judicatum erit meridie non liquere.*

Summam adhibebimus diligentiam] *Mf. Summam adhibemus diligentiam.*

Cætera spero prolixa] *Mf. cætera spero prospera.*

Ab uno Fulvii Ursini libro abest vox, *Ab uno.*

Hoc ad te scripsi] *Sic Balliol. alii que. Vulg. hoc eo ad te scripsi.*

Quod is me accusare de te solebat] *Sic Balliol. alii que. Vulg. quod is, qui me accusare de te solebat.*

Meum studium nec tibi desuisse] *Edd. meum studium nec sibi desuisse.*

Qui in Epirum proficisceretur.] *Ball. qui in Epirum proficisceretur.*

Quid dicas? Neque id neglexi] *Al. quid dicas? Neque id neglexi. Al. ut nos quid dicas.*

In qua dicitur esse puella] *Mf. in qua discessisset.*

Sic studio esserimus] *Balliol. sic studio esseruntur.*

Quo tibi placebit] *Balliol. quod tibi placebit.*

Erit hoc tibi pro illo tuo] *Al. Erit hoc mihi pro illo tuo.*

Roma puer a sorore tua missus] *Balliol. Romam puer a sorore tua missus.*

Tam pauca cogere scribere] *Al. jam pauca cogere scribere. Al. quam pauca cogere scribere.*

Tantum ex epistola voluntatem] *Balliol. tantam ex epistola voluntatem.*

Putealia sigillata] *Al. putealia sigilla.*

Me autem & eum offendes] *Balliol. & Vitor. ed. sin autem & eum offendes.*

Epist. xi. Neque nostra allegatio] *Mf. fere omnes, neque nostra legatio.*

Ac ne illud mirere] *Balliol. Ac, ne illud.*

lud mirere. Nunc idem videor diffidere] *Balliol. & Al. Mf. nunc eidem videar diffidere.*

Epist. xxi. Teucris illa] *Al. Teucris Sylla. Balliol. Teucris Sylla.*

Mando tibi ut perspicias] *Turnes. mandata tibi ut perspicias.*

Cum pro populo fieret] *Turnes. cum sacrificium pro populo fieret.*

Per manus servullæ servatum] *Mf. per manus servullæ servatum. Al. servullæ.*

Epist. xiiii. Nisi eam pellicione relevaret] *Al. nisi eam per lectionem relevaret. Al. nisi eam per lectionem relevavit.*

Certum habeo, quando ad Antonium proficiscare] *Balliol. certum habeo quin ad Antonium proficiscare.*

Tantum cavillator] *Ball. tamen cavillator.*

Nihil agens cum rep.] *Mf. nihil agens in rep.*

Nihil metuas mali, quia non aude] *Balliol. nihil speres mali, quia non videt.*

Quin immo leviter] *Al. qui nunc. Al. quin nunc.*

Inter se dissident] *Balliol. inter se dissident.*

Quod inceptum est] *V. C. quod ineptum est. Al. quod inceptum est.*

Epist. xv. Arque id creptum] *Lamb. deceptum.*

Sigillatim accedente] *Al. accedente.*

Promissa paravit] *Al. promissa paravit. Mandata effice] Al. confice.*

Epist. xvi. In infamia relinqui ac fordibus] *Al. in infamiam relinqui ac fordibus.*

Sic, uti nunc] *Al. sicuti nunc.*

Noctes certarum mulierum] *Al. noctes scortorum, mulierum.*

Nobilitum introductiones] *Mf. productiones.*

Fatum esse sciant] *Al. sciebant.*

Insuperat severitas Consulatus] *Al. incuserat severitas Consulatus.*

Quid hoc? simile] *Sic Mf. Vulg. quid huic simile.*

Mihi vero] *Al. imo vero.*

Nunc est expectatio comitorum] *Sic Mf. vulg.*